



Funded by
the European Union

PRIRUČNIK O GEOGRAFSKIM OZNAKAMA i OZNAKAMA POREKLA



IPRproject
Intellectual Property Rights Project

A project implemented by:



Deo I: Ključni koncepti	2
1. Šta su geografske oznake i oznake porekla?	2
2. Zašto su geografske oznake i oznake porekla korisne za vaše poslovanje?	4
3. Trajanje geografskih oznaka i oznaka porekla	5
Deo II: Punovažnost	6
1. Pravni zahtevi	6
2. Najbolje prakse za upotrebu geografskih oznaka i oznaka porekla	6
Deo III: Dobijanje zaštite	8
1. Zaštita geografskih oznaka i oznaka porekla na Kosovu	8
2. Zaštita geografskih oznaka i oznaka porekla u inostranstvu	10
Deo IV: Zakonodavni okvir	11
1. Zakon	11
2. Sekundarno zakonodavstvo	11
Deo V: Komercijalizacija i primena geografskih oznaka i oznaka porekla	11
1. Komercijalizacija geografskih oznaka i oznaka porekla	11
2. Prekršaji i pravni lekovi	12
Deo VI: Finalne alatke	13
1. Dobijanje pomoći/kontakti	13
2. Korisne veb stranice	13

Cilj ovog priručnika:

Opšti cilj ovog priručnika je podizanje svesti nosilaca prava i šire populacije o značaju geografskih oznaka (u daljem tekstu „GI“) i oznaka porekla (u daljem tekstu „OP“) za razvoj i rast njihovog poslovanja i zajednica.

Deo I – ključni koncepti

Šta su geografske oznake i oznake porekla?

Jednostavno rečeno, geografska oznaka se može razumeti kao geografski znak koji razlikuje proizvode koji potiču sa određenog geografskog mesta, gde su njihov kvalitet, reputacija ili druge specifične karakteristike rezultat činjenice da potiču iz tog geografskog mesta. Tačnije, član 4.1.4 kosovskog Zakona o GO i OP (Zakon br. 05/L-051) definiše „Geografske oznake“ kao „naziv regiona, određenog mesta ili u posebnim slučajevima naziv države, koje se koriste za opisivanje porekla proizvoda iz tog regiona, određenog mesta ili države, [kada] poseduje kvalitet, reputaciju ili druge specifične karakteristike koje su rezultat geografskog porekla, proizvodnje i/ili prerade i/ili pripreme koja se u potpunosti odvija u definisanom geografskom području“.



Sa druge strane, „Oznaka porekla“ je definisana članom 4.1.3 kao „naziv regiona, određenog mesta ili u posebnim slučajevima naziv države, koji se koristi za opis proizvoda koji potiče iz tog regiona, određenog mesta ili države, [kada] kvaliteta ili karakteristike kojih su u osnovi ili isključivo rezultat određenog geografskog okruženja sa prirodnim i ljudskim faktorima nasleđenim iz ovog okruženja i kao rezultat proizvodnje, prerade i pripreme proizvoda koji je u potpunosti razvijen na definisanom geografskom području“.

Registrovanu oznaku porekla ili geografsku oznaku može da koristi bilo koji proizvođač ili prerađivač za reklamiranje svojih proizvoda kada su u skladu sa relevantnim specifikacijama kvaliteta, a proizvođač/prerađivač je član Registra ovlašćenih korisnika (čl. 14).

Iz gore navedenih definicija, tri elementa moraju biti prisutna da bi se kvalifikovali kao GO i OP:

1. Izraz mora biti **geografski** naziv (često države/regije/područja).
2. Mora služiti za **označavanje** proizvoda koji potiče iz te zemlje/regiona/područja.
3. Između proizvoda i geografskog područja mora postojati **kvalitativna veza**.

Like trademarks, also GIs and DOs are distinctive signs. However, there are some remarkable differences:

A. A. Vlasništvo: suprotno oznakama, GO-OP ne razlikuju proizvode ili usluge jednog ili više preduzetništva (fizičkih lica ili preduzeća), nego identifikuju robu (a retko i uslugu) koja potiče iz određenog geografskog područja: to znači da sva preduzeća koja posluju u tom geografskom području, članovi relevantnog udruženja proizvođača/prerađivača i koji se pridržavaju relevantnih kvalitativnih standarda, imaju pravo da koriste GI-DO.

B. B. Kvalitet: suprotno oznakama, GO-OP podrazumevaju usaglašenost sa određenim kvalitativnim standardima. Oni mogu biti u obliku prirodnih faktora (npr. tla, vazduha, klime, itd.) i ljudskih faktora (tj. metode proizvodnje ili prerade).



Verovatno najpoznatiji primer GO-a je ŠAMPANJAC. Ovu GO mogu da koriste svi proizvođači belog penećeg vina sa sedištem u francuskoj regiji Champagne, pod uslovom da su članovi Champagne udruženja i da ispunjavaju potrebne kvalitativne standarde. Proizvođači će koristiti GO zajedno sa sopstvenim oznakama, kao što su: CRYSTAL, MOET CHANDON, VEUVE CLIQUOT, itd.

Suprotno tome, proizvođačima belog penećeg vina sa sedištem u drugim zemljama (ili čak u drugim delovima Francuske) zabranjeno je korišćenje izraza CHAMPAGNE na svojim proizvodima.

GEOGRAPHICAL INDICATIONS
and **DESIGNATIONS OF ORIGIN**
do not protect:

- IME KOMPANIJE.
- IZUME I INOVATIVNA REŠENJA.
- UKRASNE OBLIKE PROIZVODA ILI AMBALAŽE



Kao i sva druga prava intelektualne svojine, i sa GO i OP se upravlja „principom teritorijalnosti“. To znači da oni uživaju zaštitu u datoj zemlji samo ako su tamo uredno prijavljeni i registrovani. Ako to nije slučaj, pojam će se smatrati javnim domenom i kao takav, svako ga može usvojiti ili kopirati.

GO i OP ne mogu zaštititi pojedinci, već samo udruženja proizvođača/trgovaca/pre-rađivača. Ovakva udruženja trebaju računati na pomoć stručnjaka.

Važno je zapamtiti da, kao što je gore pomenuto, GO i OP štite samo znakove koji razlikuju proizvode koji potiču sa određenog geografskog mesta, gde su njihov kvalitet, reputacija ili druge specifične karakteristike rezultat činjenice da potiču sa tog geografskog mesta. Sa druge strane, oni ne štite:

- Imena kompanija i pojedinačnih preduzeća: ovo treba posebno zaštititi kao zaštitni znak (videti Priručnik o zaštitnim znakovima).
- Tehničke karakteristike proizvoda: koji bi morali biti zaštićeni, ako uopšte, patentima (videti Priručnik o patentima).

Zašto su geografske oznake i oznake porekla korisne za vaše poslovanje?

U današnjem poslovnom okruženju, koje karakteriše jaka svetska konkurencija, izuzetno moćan alat za brendiranje i faktor razlikovanja predstavljaju GO i OP. Omogućavaju da se vaši proizvodi istaknu na tržištu i da ih kupci primete i kupe. Takođe često dovode do premijskih cena i većih količina prodaje.

Glavne funkcije GO-a i OP-a su:

- Informisanje potrošača o poreklu određenih proizvoda (pod uslovom da takvo geografsko poreklo ima direktan uticaj na kvalitet i karakteristike proizvoda); i
- Zabrana njihove upotrebe od strane preduzetništva koja nemaju sedište u odgovarajućem geografskom području i koja nisu u skladu sa traženim kvalitativnim standardima.

GO i OP su jedina prava IS-a koja pružaju informacije o (često superiornom) kvalitetu proizvoda pokrivenog dotičnim znakom. Očigledno je da GO/OP predstavljaju presudni faktor u uticaju na izbore kupaca, posebno kada je određeno geografsko mesto povezano sa slikom kvaliteta.

Zaštićene geografske oznake i oznake porekla donose osnovnu prednost vašem

poslovanju: ekskluzivna prava nad tim određenim geografskim pojmom.

To u praksi znači da:

- samo će vaše udruženje proizvođača imati pravo da koristi takav geografski pojam u vašoj zemlji (ili u bilo kojoj zemlji u kojoj podnosite svoj GO/OP) za prodaju vaše vrste proizvoda.
- vaše udruženje će imati pravo da spreči treće strane, koje nemaju njihovo ovlašćenje, da proizvode ili prodaju robu koja ima vašu zaštićenu geografsku oznaku.

Član. 12 kosovskog zakona (i član 24 Administrativnog uputstva) predviđa da su registrovane oznake porekla ili geografske oznake zaštićene od:

- **a.** bilo koje direktna ili indirektna komercijalne upotrebe proizvoda koji nisu registrovani sve dok su ti proizvodi uporedivi sa proizvodima registrovanim pod oznakom porekla, ili sve dok upotreba oznake porekla ili geografske oznake iskorištava reputaciju zaštićene oznake porekla ili geografske oznake;
- **b.** bilo koje zloupotrebe, imitacije ili izazivanja, čak i ako je zabeleženo pravo poreklo proizvoda ili ako je naziv oznake porekla ili geografska oznaka

prevedeni ili transliterovani ili popraćeni izrazom kao što su „stil“, „tip“, „metoda“, „kako je proizvedeno u“, „imitacija“ ili izrazi slični ovima;

- **c.**svake netačne ili obmanjujuće indikacije u pogledu pozadine, porekla, prirode ili osnovnih kvaliteta proizvoda, u unutrašnjoj ili spoljnoj ambalaži, u reklamnim materijalima ili dokumentima za proizvod i pakovanje proizvoda u kontejneru koji ima tendenciju da daje pogrešan utisak u vezi sa poreklom.

Kao i druga prava intelektualne svojine, prava na geografsku oznaku i oznaku porekla su teritorijalne po svojoj prirodi. To podrazumeva da, ako planirate da vaše proizvode izvozite u novu zemlju, koji nose vaš dragoceni geografski pojam, obavezno ih prethodno zaštitite i pridržavajte se svih zahteva predviđenih zakonom dotične države. Drugim rečima, geografske oznake i oznake porekla registrovane na Kosovu

neće uživati zaštitu u drugim zemljama, osim ako tamo nisu propisno registrovane. To je takozvani „princip teritorijalnosti“.

Vaše geografske oznake će u svakoj zemlji biti zaštićene nacionalnim zakonom i biće tretirane, u sve svrhe i namere, kao nacionalno pravo (drugim rečima, diskriminacija nije moguća samo zato što ste stranac).

Još jedna prednost je ta što će zaštitni znak, ako je prijavljen nakon primene GO/OP za istu vrstu robe, biti odbijen (član 13).

Suprotno tome, uverite se da u svojoj zemlji ne koristite geografski izraz zaštićen kao geografska oznaka ili oznaka porekla udruženja drugih proizvođača; u suprotnom ćete prekršiti njegova ekskluzivna prava i možete biti izvedeni pred sud i bićete kažnjeni u skladu s tim: pažljivo !

BUDITE OPREZNI da ne prekršite geografske oznake svojih konkurenata!

Ukratko, trebalo bi da proverite koji GO postoje u vašoj zemlji, a u slučaju da svoje proizvode proizvedete tačno u geografskom području na koje se GO odnosi, i ako se pridržavate traženih kvalitativnih standarda, to znači da ćete imati pravo da koristite GO. Ovo bi moglo biti važno sredstvo za podsticanje vašeg komercijalnog uspeha.

Trajanje geografskih oznaka i oznaka porekla

Kao što je predviđeno u članu 15 kosovskog zakona o geografskim oznakama, geografske oznake su zaštićene u periodu od 10 godina od datuma registracije. Ovo trajanje se može obnoviti na neodređeno vreme za dodatne periode od 10 godina.

Ako naknade za obnavljanje ne budu plaćene na kraju svakog desetogodišnjeg perioda, geografska oznaka će postati deo javnog vlasništva na kraju poslednjeg perioda za koji je zaštićena.

Deo II- Punovažnost geografskih oznaka

Kako bi bila zaštićena na Kosovu, geografska oznaka mora biti podneta i registrovana u Kosovskoj agenciji za industrijsku svojinu (AIS). Geografske oznake će se moći registrovati samo ako su u skladu sa zakonskim zahtevima predviđenim zakonom o geografskim oznakama (a posebno članom 9) i opisanim u nastavku.

Pravni zahtevi za punovažnost geografske oznake i oznake porekla na Kosovu

Ime ne može biti registrovano kao oznaka porekla ili geografska oznaka ako:

- je to generički pojam;
- se sukobljava sa nazivom biljne sorte ili pasmine životinja i kao rezultat toga potrošače obmanjuje o stvarnom poreklu proizvoda;
- ukazuje ili sugeriše da proizvod potiče iz drugog geografskog područja, a ne tačno sa mesta porekla, što kao rezultat dovodi u zabludu ili pogrešno obaveštava javnost o pravom geografskom poreklu proizvoda;



- stvara zabunu na tržištu oko vrste, porekla, kvaliteta, načina proizvodnje ili drugih karakteristika proizvoda;
- je suprotno javnom poretku ili moralu;
- registracija može potrošače dovesti u zabludu u pogledu istinskog identiteta proizvoda u svetlu postojanja zaštitnog znaka sa reputacijom;
- je potpuno ili delimično istoimena sa imenom koje je već upisano u Registar zaštićenih oznaka porekla i geografskih oznaka. Istoimeno ime koje potrošača dovodi u zabludu da veruje da proizvodi potiču sa druge teritorije ne bi trebalo da bude registrovano (član 10).

Ako su predloženi uslovi u skladu sa definicijom GO ili OP (kako je predviđeno u članu 4), oni ne potpadaju pod gornje zabrane (predviđeni u članu 9), a u skladu sa ostalim zahtevima predviđenim zakonom, biće registrovani i dodeliće im se sertifikat. Čestitamo!

Najbolje prakse za upotrebu geografskih oznaka i oznaka porekla

Postoji niz najboljih praksi koje bi korisnici trebali imati na umu u oblasti geografskih oznaka i oznaka porekla. To uključuje:

1. Na odgovarajućim proizvodima uvek treba koristiti odgovarajući simbol i reč GO/OP, tačno u modalitetima predviđenim u Knjizi specifikacija. Ovo nije samo dobra poruka upozorenja za potencijalne prekršitelje, već i izuzetno moćan alat za brendiranje.
2. Konkretno, svaki proizvod poreklom sa Kosova koji se stavlja na tržište prema oznaci porekla ili geografskoj oznaci u skladu sa domaćim zakonom mora biti obeležen oznakom „zaštićena oznaka porekla“ i „zaštićena geografska oznaka“ ili sa pratećim simbolima istih.
3. Od ključne je važnosti da svi članovi udruženja održavaju i neprekidno primenjuju standarde kvaliteta. Ako to ne bude slučaj, kupci će izgubiti poverenje u GO/OP i prestati da ga doživljavaju kao alat za osiguranje kvaliteta. To podrazumeva da bi svako udruženje koje želi da registruje GO/OP trebalo da uspostavi vrlo rigorozne mehanizme praćenja kvaliteta i obezbedi njihovo strogo sprovođenje.

4. Vlasnici geografskih oznaka treba stalno da nadgledaju tržište kako bi se osiguralo da niko ne kopira ili zloupotrebljava njihove zaštićene znakove.
5. Registrovanu oznaku porekla ili geografsku oznaku mogu da koriste u trgovini i reklamiranju samo proizvođači ili prerađivači koji su članovi odgovarajućeg udruženja kao ovlašćeni korisnici i samo ako su njihovi proizvodi u skladu sa relevantnim specifikacijama.
6. Konačno, različiti članovi GO/OP udruženja takođe treba da koriste svoje pojedinačne zaštitne znakove da bi razlikovali svoje proizvode od proizvoda drugih članova istog udruženja. Na primer, iako svi članovi udruženja Champagne mogu da koriste izraz „Šampanjac“ na svom belom penecem vinu, svaki proizvođač će koristiti i svoj zaštitni znak (npr. Veuve Clicquot; Moët Chandon, itd.).





Deo III- Dobijanje zaštite

Glavni izazov pružanja zaštite za GO i OP je taj što međunarodni ugovori ne uspostavljaju jedinstven način na koji bi trebali biti zaštićeni. Postoje četiri moguća režima koja su usvojile različite zemlje da bi zaštitile GO/OP:

- nelojalna konkurencija (ili prenošenje)
- zaštita potrošača (npr. etiketiranje vina)
- kolektivne i sertifikacione marke (videti Priručnik o zaštitnim znakovima)
- Sui Generis zaštita (tj.: zakon koji posebno predviđa zaštitu GO, kao u slučaju Kosova).

Kosovo, u skladu sa brojnim drugim zemljama, sledi poslednji pristup. Međutim, ako želite da svoje proizvode, pokrivene lokalnim GO/OP, izvezete u drugu zemlju, tada morate da budete sigurni da i ta država prepoznaje vaš GO/OP. Ovo je varljivo pitanje. Neke vlade su potpisale bilateralne ili regionalne sporazume sa drugim državama o uzajamnom priznavanju odgovarajućih GO/OP.

Takođe postoji međunarodni ugovor koji olakšava međunarodnu registraciju oznaka porekla (posebne vrste geografskih oznaka): Lisabonski sporazum. Radi na način koji je vrlo sličan madridskom i haškom sistemu i omogućava dobijanje zaštite u bilo kojoj od 35 zemalja članica sistema. Međutim, loša vest nije samo da je 35 vrlo ograničen broj, već i to što Kosovo nije član Lisabonskog sistema i zbog toga nećete moći da koristite ovaj objekat.

Agencija za IS je odgovorna za postupak registracije oznake porekla i geografskih oznaka (član 6).

Kao što je pomenuto u Delu I, odeljku. 1 ovog priručnika, korisnici bi trebalo da zaštite svoje GO/OP u svim zemljama u kojima posluju ili nameravaju da posluju. To je zato što su prava intelektualne svojine, uključujući geografske oznake, teritorijalne prirode (na osnovu principa TERITORIJALNOSTI). To znači da ulazak u novu zemlju bez urednog prijavljivanja geografskih oznaka potencijalno može biti veoma opasan: njihovi znakovi se mogu kopirati, a njihovi legitimni vlasnici možda neće moći mnogo učiniti da ostvare svoja prava.

Zaštita geografskih oznaka i oznaka porekla na Kosovu

Kako bi se dobila zaštita geografske oznake na Kosovu, potrebno je nacionalnoj kancelariji za intelektualnu svojinu pod nazivom Kosovska agencija za industrijsku svojinu (AIS) podneti aplikaciju. Posetite sledeću veb stranicu kako bi dobili informacije o obrascu koji treba da koristite, naknadama za plaćanje i proceduri koju treba slediti: KIPA (rks-gov.net).

Aplikacija za registraciju oznake porekla ili geografske oznake može obuhvatati samo jednu oznaku koja mora biti povezana sa samo jednom vrstom proizvoda (član 21).

Samo sledeći subjekti imaju pravo da podnesu aplikaciju za GO/OP:

- svako udruženje proizvođača ili prerađivača koji rade sa istim proizvodom, bez obzira na njegov sastav ili pravni oblik.
- pojedinačno fizičko ili pravno lice pod uslovom da je predstavljeno u trenutku popunjavanja aplikacije za registraciju, da je dotično lice jedini proizvođač na definisanom geografskom području koje je spremno da podnese aplikaciju i da određeno geografsko područje ima karakteristike koji se značajno razlikuju od karakteristika susednih područja ili se karakteristike proizvoda razlikuju od onih proizvedenih u susednim oblastima.

Aplikacija za registraciju mora da sadrži (član 23):

- naziv i adresu bilo kog udruženja proizvođača ili prerađivača koji se prijavljuju, zajedno sa informacijama o pravnom statusu i sastavu grupe, ako aplikaciju popunjava udruženje proizvođača i prerađivača;
- ime i adresu podnosioca aplikacije, uz odgovarajuće dokaze o pravnom statusu, ako aplikaciju popunjava jedno lice;
- naziv oznake porekla ili geografske oznake;
- opis proizvoda (koji mora da sadrži specifične tehničke podatke koji se obično koriste za opisivanje vrste proizvoda, uključujući senzorno-organoleptičke karakteristike. Može takođe da uključuje, prema potrebi, posebna pravila u vezi sa pakovanjem i etiketiranjem);
- definisanje geografskog područja (koje mora biti definisano detaljno i precizno, tako da nema dvosmislenosti i određuje jasnoću u pogledu odnosa između kvaliteta ili karakteristika proizvoda i njegovog geografskog okruženja);

- specifikacije proizvoda;
- opis veze između proizvoda i njegovog geografskog porekla (pojašnjavajući kako karakteristike definisanog geografskog područja utiču na konačni proizvod);
- dokazi o uplatama navedenih naknada;
- ovlašćenje ako osobu koja podnosi aplikaciju zastupa ovlašćeni predstavnik;
- dokazi o zaštiti oznake porekla ili geografske oznake u zemlji porekla u obliku kopije potvrde ili drugog pravnog dokumenta sa prevodom dokumenta ako je oznaka porekla ili geografska oznaka povezana sa geografskim područjem koje se nalazi van Kosova.

Pored toga, moraju postojati metode za verifikaciju usaglašenosti sa kvalitativnim standardima navedenim u Knjizi specifikacija. Takvu verifikaciju moraju izvršiti organi ili tela koja moraju biti ovlašćene institucije i priznati za verifikaciju usklađenosti proizvoda sa odredbama specifikacije. U slučaju poljoprivrednih proizvoda ili prehrambenih proizvoda, verifikaciona tela mora odobriti Ministarstvo poljoprivrede.

Nakon ispitivanja, aplikacija se objavljuje za svrhe prigovora. Ako u roku od tri meseca, od datuma objavljivanja, ne bude podnet prigovor, GO/OP se registruje i sertifikat se priprema.

Član 44. predviđa postupak registracije ovlašćenog korisnika zaštićene oznake porekla ili zaštićene geografske oznake. U tom kontekstu, nakon registracije odgovarajuće oznake porekla ili geografske oznake, aplikacija za registraciju ovlašćenog korisnika se može podneti AIS-i od strane bilo kog proizvođača ili prerađivača (fizičko ili pravno lice) koji proizvodi ili obrađuje proizvod zaštićen oznakom porekla ili geografskom oznakom, u skladu sa odgovarajućim kvalitativnim specifikacijama proizvoda.

Postupak podnošenja aplikacije je regulisan Administrativnim uputstvom (MTI) BR. 11/2016 o registraciji geografske oznake. Takav zakonodavni tekst sadrži, u članovima 5 i 6, detaljnije informacije o tome šta aplikacija za geografske oznake treba da sadrži.

Član 11. predviđa da ako se oznaka porekla ili geografska oznaka odnosi na geografska područja van Kosova, zaštita će biti dodeljena ako je aplikacija u skladu sa kriterijumima utvrđenim u zakonu i ako je navedena oznaka zaštićena u zemlji porekla. Pored toga, oznaka ne može biti registrovana kao oznaka porekla ili geografska oznaka kada nije

zaštićena ili nije zaštićena u kontinuitetu ili se ne koristi u zemlji porekla.

Ako je aplikant strano udruženje, aplikaciju mora podneti lokalni predstavnik, sa punomoćjem.

Jednom kada se aplikacija podnese AIS-i, ispitivači će proveriti usklađenost iste sa svim formalnim zahtevima i obavestiti aplikanta ukoliko se nepravilnosti utvrde.

Zaštita geografskih oznaka u inostranstvu

Ako udruženje koje poseduje GO/OP na Kosovu želi da proizvode izvozi obuhvaćene takvim GO/OP u druge zemlje, treba potražiti zaštitu za takve GO/OP u tim zemljama i to podnošenjem zahteva u svim zemljama od interesa. Kao što je gore pomenuto, ovaj postupak nije lak, a članovi 11.3 i 4 predviđaju da se zaštita oznake porekla ili geografske oznake može dodeliti i na osnovu bilateralnih ili međunarodnih sporazuma o uzajamnoj zaštiti GO/OP čiji je Republika Kosovo članica. U tom slučaju, obim zaštite ovih oznaka porekla ili geografskih oznaka biće isti kao zaštita dodeljena oznakama porekla ili geografskim oznakama prema domaćem zakonu (osim ako relevantni bilateralni ili međunarodni sporazum ne predviđa drugačije).

Sa druge strane, postoji jedno rešenje koje bi se moglo pokazati korisnim i jeftinijim:

Lisabonski sistem za međunarodnu registraciju geografskih oznaka.

Lisabonski sistem je jednostavan, jeftiniji, efikasan centralizovan postupak kojim upravlja VIPO; sve na jednom mestu za vlasnike geografskih oznaka da podnesu zahtev za zaštitu na brojnim izvoznim tržištima. Lisabonski sistem nosiocima geografskih oznaka omogućava da dobiju zaštitu podnošenjem jedne prijave, na jednom jeziku (uključujući engleski), sa naknadama u jednoj valuti (švajcarski franak) u do 35 zemalja, bez potrebe da imenuju lokalnog agenta IS u svim zemljama.



Nažalost, Lisabonski sistem je „zatvoreni“ sistem: može se koristiti samo od strane udruženja, konzorcijuma, itd., koji:

1. su državljani jedne od zemalja Lisabonske unije; ili
2. imaju prebivalište ili uobičajeno prebivalište u nekoj od tih zemalja; ili
3. poseduju stvarno i efikasno komercijalno ili industrijsko preduzeće u nekoj od zemalja članica Lisabonske unije.

Kao što je pomenuto, Kosovo nije član Lisabonskog sistema. To znači da, nažalost, zasad, ne mogu ga koristiti kosovska udruženja.

Informacije o Lisabonu možete naći na: [Lisbon – The International System of Geographical Indications \(wipo.int\)](http://lisbon-wipo.org)

Deo IV- Zakonodavni okvir

1. Zakon:

- Zakon o geografskim oznakama i oznakama porekla, 05 / L-

2. Odabrani podzakonski akti:

- Administrativno uputstvo (MTI) BR. 11/2016 o geografskim oznakama i oznakama porekla
- Administrativno uputstvo za administrativne takse za objekte u industrijskoj svojini, MTI-10/2016
-

Deo V- Komercijalizacija i primena geografskih oznaka i oznaka porekla

Komercijalizacija geografskih oznaka i oznaka porekla

Imati registrovanu GO/OP i ne koristiti je komercijalno, bila bi vrlo loša komercijalna odluka: to je kao da imate blago i ne iskoristite ga. Zaista, korišćenje GO/OP može potencijalno postati unosan posao. Jednostavno lepljenje na etiketu ili na ambalažu vaših proizvoda oznake „ZGO - zaštićena geografska oznaka“ ili „ZOP - zaštićena oznaka porekla“ i zvaničnog logotipa i naziva udruženja, mogli bi značajno povećati vašu prodaju i povećati cenu po kojoj možete prodati svoje proizvode. Statistički podaci širom sveta vrlo jasno govore u tom pogledu.

Na primer, činjenica da na flaši belog penećeg vina mogu da napišu izraz „šampanjac“ ne samo da garantuje veći obim prodaje, već i premium cenu, koja nije dostupna drugim belim penećim vinima, a koja nisu obuhvaćena takvim GO.



Još jedan zanimljiv primer predstavlja Kampot Pepper. Nakon registracije kao GO, 2010. u Kambodži i 2016. u EU, Vijetnamu itd., prodajna cena bibera Kampot kretala se sa 8,9 USD (za crni biber), 15 USD (za crvenu papriku) i 17,7 USD (za beli biber) na 15, 25, odnosno 28 američkih dolara. Sa druge strane, cena obične paprike koja nije zaštićena GO-om smanjila se sa prosečnih 9,5 USD u 2015. na 2 USD u 2020. Slično tome, količine prodane paprike Kampot popele su se sa približno 24,4 tone godišnje na 55,6 tona godišnje. Takođe treba napomenuti da je oko 70% bibera Kampot namenjeno međunarodnom tržištu.



Slično tome, u EU su Francuska i Italija izuzetno uspešno iskoristile svoje registrovane geografske oznake za vina, uz prodaju vina zaštićenih geografskim oznakama u 2017. za više od 10 milijardi evra. U Nemačkoj i Španiji, vrednosti su se kretale između 5 i 10 milijardi evra; a u Portugaliji, Holandiji, Austriji i Grčkoj između milijardu i pet milijardi evra. U 2017. godini izvoz (trgovina unutar EU i izvoz u zemlje izvan EU) iznosio je 31,42 milijarde EUR (41% od ukupne vrednosti prodaje).



Takođe je EU industrija piva značajno profitirala od GO: pet država članica EU trenutno proizvodi pivo pod GO, a Nemačka i Češka vode na ovom tržištu. U 2017. godini procenjeno je da će obim prodaje piva obuhvaćenih GO dostići 41,81 milion hl, a vrednost prodaje je iznosila 3,33 milijarde evra za ukupno 20 registrovanih GO. Vrednost prodaje piva porasla je za 18% od 2010. godine, a PGI piva su gotovo u potpunosti doprinela ovom rastu.

Prekršaji i pravni lekovi

Ovaj odeljak sadrži praktične predloge u slučaju da se geografske oznake i oznake porekla kopiraju ili krše od strane trećih lica, kod kuće ili u inostranstvu, bilo u dobroj ili lošoj veri.

Pre svega, udruženja koja poseduju GO/OP, i njihovi članovi, treba da se ponašaju kao „psi čuvari“ i neprestano nadgledaju moguća kršenja njihovih znakova od strane trećih lica. U svom svakodnevnom poslu često su svesni šta konkurenti rade i bilo kog mogućeg kršenja njihovih GO/OP.

Parnični postupak treba držati kao krajnje sredstvo, jer može potrajati dugo i povremeno je njegov ishod nepredvidljiv. Jednostavno pismo „prestani i odustani“ je možda dovoljno da okonča kršenje zakona. Ako ovo ne dovede do rešenja aktivnosti kršenja, vlasnici GO/OP mogu pokušati da postignu vansudsko poravnanje, pregovorima. Ako i ovaj napor ne uspe, mogu se obratiti uslugama profesionalnog posrednika, koji bi mogao olakšati postizanje zadovoljavajućeg sporazuma za obe strane. VIPO upravlja posebno pogodnim i prilagođenim ADR sistemom za IS. Za više informacija pogledajte sledeću veb stranicu: <http://www.wipo.int/amc/en/>.

Konačno, u nekim slučajevima sudski sporovi ostaju jedina održiva opcija za postizanje pravde, u kom slučaju treba podneti tužbu nadležnom sudu (koji je obično Osnovni sud u Prištini).

Očigledno je da bi samoiskusni pravници trebali izvršiti gore navedene korake.

Član 64 predviđa da lica koja imaju pravo da zahtevaju izvršenje registrovanih GO i OP, uključuju grupu ili jedno lice koje je podnelo zahtev za registraciju, ili bilo kog ovlašćenog korisnika ili grupu ovlašćenih korisnika, ili bilo koje lice koje je bilo ko od njih ovlastio u skladu sa opštim odredbama o zastupanju ili državnog tužioca.

Nadzor nad sprovođenjem zakona o GO i OP vrši nadležni inspektorat na teritoriji Kosova (član 76).

U pogledu pravnih lekova, kosovski zakonodavni okvir (Poglavlje VI zakona o geografskim oznakama) predviđa sledeće građanske lekove za sprovođenje GO/OP prava:

1. Zahtev za proglašenje kršenja i ukidanje kršenja GO i OP i sličnih u budućnosti (član 65).
2. Zahtev za zaplenu i uništavanje proizvoda (član 66).
3. Zahtev za naknadu štete (član 67).
4. Objavljanje presude suda kojom se potvrđuje kršenje geografskih oznaka (član 68).
5. Zahtevanje da se obezbede informacije o poreklu i mreži distribucije proizvoda koji krše geografsku oznaku ili OP (član 69).
6. Zahtevanje privremenih mera u cilju zaustavljanja ili sprečavanja kršenja, nalaženja zaplene ili uklanjanja proizvoda sa tržišta koji su u suprotnosti sa zakonom ili radi očuvanja dokaza (čl. 70 i 71).
7. Kaznene mere, u obliku novčanih kazni (član 75).

Sa druge strane, kao što je već pomenuto, kosovski privrednici treba da budu izuzetno oprezni da ne krše geografske oznake ili oznake porekla koji su registrovani i zaštićeni na Kosovu (i u bilo kojoj drugoj zemlji u kojoj posluju), u suprotnom sve gore navedene mere i sankcije mogu biti usvojeni protiv njih.

Deo VI-

Završni instrumenti

Dobijanje pomoći/kontakti

Agencija za industrijsku svojinu, Ministarstvo trgovine i industrije
Ul. "Muharrem Fejza", bb, naselje kod bolnice, 10000 - Priština, Kosovo
Telefon: +381 38 200 36554
Email:

Korisne veb stranice

- Kosovska agencija za IS: kipa.rks-gov.net
- EUIPO: EUIPO - Home (europa.eu)
- EPO: <http://www.epo.org/>
- FAO: www.fao.org
- WIPO: www.wipo.int
- WIPO SME odeljenje: www.wipo.int/sme
- WIPO centar arbitraže i posredovanja: <http://arbiter.wipo.int>
- WTO: <http://www.wto.org>
- EU: Geographical indications - Trade - European Commission (europa.eu)
- OriGIn - Home - oriGIn | Organization for an International Geographical Indications Network (origin-gi.com)
- Imenik IS kancelarija širom sveta: <http://www.wipo.int/directory/en/urls.jsp>
- International Geographical Indication Association (INTA): <http://www.inta.org>
- IS Panorama: <http://www.wipo.int/sme/en/multimedia/>

Ova brošura je objavljena uz podršku Evropske unije. Sadržaj ove brošura je isključiva odgovornost IBF International Consulting i EPLO i ni na koji način ne predstavlja stavove Evropske unije.

© IPR Project Kosovo
Juna, 2020
Priština, Kosovo

IPRproject

Intellectual Property Rights Project

Rr. "Johan V. Hahn",
10000 Priština, Kosovo

Tel: 038 726 688

 IPRKosovo